

KIM JEST *WHO IS*
JANINA WĘGRZYŃSKA?

GALERIA STUDIO

GALERIA STUDIO
16.01–12.03.2023

PAŁAC KULTURY I NAUKI /
PALACE OF CULTURE AND SCIENCE
PLAC DEFILAD 1, WARSZAWA

GALERIA
MIEJSKA BWA
W BYDGOSZCZY

GALERIA MIEJSKA
BWA W BYDGOSZCZY
23.03–21.05.2023

UL. GDAŃSKA 20
BYDGOSZCZ

Studio - Galeria / Wystawy - Kim jest Janina Węgrzynowska?

 POŚLUCHAJ

KIM JEST JANINA WĘGRZYNOWSKA?

Janina Węgrzynowska, Agata Bogacka, Jenny Brockmann, Marcin Dymiter, Ludomir Franczak, Magdalena Franczak, Agnieszka Grodzińska, Dagmar Schürrer

Otwarcie: poniedziałek, 16.01.2023 godz. 19:00

Wystawa będzie czynna od 16.01 do 12.03.2023

od wtorku do niedzieli, w godzinach 12:00 – 19:00

Wystawa zrodziła się z potrzeby opowieści o artystkach, których życie i twórczość są fascynujące, ale znalazły się poza obiegiem sztuki i przez to pozostają niezauważone. Projekt zapoczątkował znajdujący się w Kolekcji Galerii Studio „Obraz szaro-oranżowy” autorstwa Janiny Węgrzynowskiej (1930–2010) z 1979 roku. W ramach przygotowań do wystawy kolekcji w 2021 kuratorka Paulina Olszewska zainteresowała się op-artową kompozycją oraz jej autorką, na której temat odnaleźć można było tylko strzępy informacji.

Postać Janiny Węgrzynowskiej, artystki związanej z Warszawą, zdaje się powielać biografie wielu kobiet aktywnych na polu sztuki w XX wieku w Polsce i na świecie. Charakteryzuje je często bardzo innowacyjne czy progresywne myślenie o sztuce oraz interdyscyplinarność na wielu polach. Były i ciągle są to artystki eksperymentujące i skoncentrowane na sztuce, intensywnie pracujące przez większość życia. A mimo to istniejące poza głównym nurtem, bez wystarczającego wsparcia i odpowiedniej dla ich talentu możliwości zaistnienia. Po śmierci zaś ich twórczość, pozostawiona nierzadko bez opieki, zostaje skazana na rozproszenie albo zniszczenie, a tym samym – na zapomnienie.

Nasza opowieść o Janinie Węgrzynowskiej i jej sztuce polega między innymi na zainicjowaniu dialogu ze współczesnymi artystkami i artystami. Kuratorka zaprosiła do współpracy osoby pochodzące z różnych środowisk, działające w odmiennych mediach i dziedzinach sztuki. Jej celem było zwrócenie uwagi na aktualność praktyki Węgrzynowskiej i ponowne umieszczenie jej w obiegu artystycznym. Istotnym aspektem jest otoczenie artystki troską i zaopiekowanie się jej spuścizną oraz archiwum. Wystawa daje możliwość nawiązania symbolicznej relacji między zaproszonymi artystkami i artystami a Węgrzynowską i jej twórczością. Będzie próbą zwrócenia uwagi na niewystarczającą obecność artystek, i to zarówno tych nieżyjących, jak i tych aktywnych na polu sztuki.

Zaproszenie do udziału w projekcie dla większości osób było także pierwszym kontaktem z Janiną Węgrzynowską i jej sztuką, co stało się dla nich źródłem inspiracji. Agata Bogacka wejdzie w malarski dialog z Janiną Węgrzynowską. Związana z Berlinem Jenny Brockmann zainteresowała się współpracą artystki z wykładowcami Politechniki Warszawskiej przy tworzeniu pracy laserowej pokazywanej w Galerii Studio w 2005 roku. Austriacka artystka Dagmar Schürrer przełożyła op-artowe trójwymiarowe kompozycje Węgrzynowskiej na język rzeczywistości rozszerzonej (AR). Agnieszka Grodzińska skupi się na sposobach tworzenia iluzji optycznej i procesie powstawania dzieła sztuki.

Magdalena i Ludomir Franczak niespełna dziesięć lat temu zetknęli się po raz pierwszy Węgrzynowską w Lublinie, gdzie zawędrował jej dorobek. Spotkanie ze spuścizną artystki, zainspirowało Ludomira Franczaka do stworzenia projektu z pogranicza teatru, sztuk wizualnych i dokumentalistyki *Życie i śmierć Janiny Węgrzynowskiej* (2016), zrealizowanego w ramach projektu „Placówka”. W Galerii Studio artysta wykorzysta elementy scenograficzne, jak również swym działaniem dopełni te prace Węgrzynowskiej, które nie zostały przez nią ukończone. W przestrzeni wystawy zaistnieje warstwa dźwiękowa skomponowana przez Marcina Dymitra przy okazji współpracy z Franczakiem w ramach spektaklu. Magdalena Franczak sięgnie do pamiętników Węgrzynowskiej i opisywanego przez nią doświadczenia pracy w pracowni i z jej fizyczną przestrzenią. Artystka połączy ją z praktykami rytualnymi i przetworzy w formę ceramicznej instalacji.

Kuratorka: Paulina Olszewska

Współorganizator: BWA Bydgoszcz

Partner: Fundacja Arton, Warszawa

Kim jest Janina Węgrzynowska?
wystawa zbiorowa
Galeria Studio, Warszawa
kuratorka: Paulina Olszewska
2023

Magdalena Franczak, *Obszary Wątpliwości*, ceramika, tkanina, kolaż na papierze archiwalnym, 2022.

Magdalena Franczak, *Obszary Wątpliwości*, ceramika, tkanina, kolaż na papierze archiwalnym, 2022.

KIM JEST — WHO IS JANINA WĘGRZYNOWSKA?

Paulina Olszewska

Kiedy w 2021 razem z Natalią Andrzejewską i Dorotą Jarecką pracowałyśmy nad wystawą Kolekcji Galerii Studio, natrafiłyśmy na nieduży namalowany olejno na płótnie *Obraz szaro-oranżowy* z 1979 roku. Op-artowa, geometryczna kompozycja utrzymana w szarości i pomarańczach od razu zwróciła naszą uwagę, imię i nazwisko artystki: Janina Węgrzynowska (1930–2010) mówiło jednak niewiele. Postanowiłyśmy włączyć obraz w wystawę i zawiesiłyśmy go obok prac Zbigniewa Makowskiego i Łukasza Korolkiewicza. Dwie prace figuratywne i jedna abstrakcyjna. Dwóch znanych mężczyzn i jedna nieznaną kobietą. Obraz Węgrzynowskiej powiesiłyśmy tak, jak wskazywała nalepka inwentaryzacyjna kolekcji – w pionie, co dobrze dopełniało układ pozostałych prac. Wystawa z turbulencjami związanymi z lockdownami z powodu wirusa COVID-19 dobiegła końca, a prace wróciły na swoje miejsca w magazynach. Jednak op-artowy obraz Węgrzynowskiej pozostał w mojej pamięci i nie dawał spokoju, dlatego zaczęłam szukać informacji o jej autorce. O ile przy innych poszukiwaniach zazwyczaj zasypywał mnie grad informacji, tutaj, jak na złość, trafiałam na opór materii. W naszym archiwum znalazłam zaproszenie na wystawę artystki w Galerii Studio w 2005 roku, a także katalog z jej indywidualnej wystawy w BWA (obecnie Galeria Arsenał) w Białymstoku z 1986 roku. W archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, gdzie artystka studiowała malarstwo, poza podstawowymi informacjami personalnymi nie było żadnych dodatkowych materiałów, a muzeum uczelni nie posiada w kolekcji jej prac. W katalogach wystaw Związku Polskich Artystów Plastyków pojawia się niekiedy nazwisko Węgrzynowskiej, ale bez opisów czy reprodukcji prac. Jej kompozycja *Obraz oranżowy* z 1975 roku znajduje się w zbiorach Galerii Arsenał w Białymstoku, przypuszczalnie trafiła tam po wystawie artystki. Zapytania o obecność Węgrzynowskiej w kolekcjach i archiwach kierowane do mniejszych lub większych instytucjach w Polsce spotykały się z negatywną odpowiedzią.

W Internecie wzmianek o Janinie Węgrzynowskiej było niewiele. Kilka wyników aukcji, nekrolog. Udało mi się odnaleźć informację o projekcie Ludomira Franczaka *Życie i śmierć Janiny Węgrzynowskiej* z 2016 roku i uczepliłam się tego faktu, licząc w duchu, że zbieżność imienia i nazwiska nie będzie przypadkowa. Trop ten okazał się prowadzić dalej. Mieszkający w Lublinie Ludomir Franczak wraz z żoną, artystką Magdaleną Franczak kilka lat wcześniej natrafili na archiwum Janiny Węgrzynowskiej. Po jej śmierci w 2010 roku trafiło ono do rodziny w Lublinie. W 2012 roku w czasie realizacji projektu *Nowy Dom* w Dzielnicowym Domu Kultury „Węglin” odbyło się spotkanie o rodzinnych archiwach fotograficznych i opiece nad nimi prowadzone przez Fundację Archeologia Fotografii. Na spotkanie przyszła Henryka Jarosławska, która w walizce przyniosła fragmenty archiwum ciotki i opowieść o niej – artystce Janinie Węgrzynowskiej (przez

While working with Natalia Andrzejewska and Dorota Jarecka on an exhibition showcasing the Galeria Studio Collection in 2021, we came across *Gray-Orange Painting*, a medium-sized oil on canvas, painted in 1979. The geometric op art composition rendered in grays and oranges immediately caught our attention, the name of the artist however—Janina Węgrzynowska (1930–2010)—said little. We decided to include the painting in the exhibition and hung it next to works by Zbigniew Makowski and Łukasz Korolkiewicz. Two figurative works and one abstract. Two well-known men and one unknown woman. We hung Węgrzynowska’s painting as the collection’s inventory sticker indicated—vertically—which complemented the arrangement of the other works well. Amidst the turbulence of COVID-19 lockdowns the exhibition came to an end, and the works returned to their places in storage. Węgrzynowska’s op art image, however, remained in my memory and would not give me peace of mind, so I started looking for information about its author. While I’m usually inundated with a deluge of information in such searches, here, as if out of spite, the material seemed to resist me. In our archives I found an invitation to the artist’s exhibition at Galeria Studio in 2005, and also a catalog from her 1986 solo exhibition at BWA (now Galeria Arsenał) in Białystok. In the archives of the Academy of Fine Arts in Warsaw, where the artist had studied painting, there was no additional material beyond basic personal information, and the university’s museum has none of her works in its collection. In the catalogs of exhibitions by the Union of Polish Artists, Węgrzynowska’s name sometimes appears, but without either descriptions or reproductions of her works. Her 1975 composition *Orange Painting* is in the Galeria Arsenał collection, presumably ending up there after the artist’s exhibition. Inquiries about Węgrzynowska’s presence in collections and archives throughout Poland, made to institutions both large and small, received a negative response.

On the Internet there was scarcely any mention of Janina Węgrzynowska. A few auction results, an obituary. I did, however, find information about a 2016 project by Ludomir Franczak titled *The Life and Death of Janina Węgrzynowska*, and I clung to this in the hope that in the hope that the correlation of name and surname would not be a coincidence. This trail turned out to lead much further. Franczak and his wife, artist Magdalena Franczak, live in Lublin, and they had come across Węgrzynowska’s archive there a few years earlier. After her death in 2010, the archive went to her family in Lublin. In 2012, Ludomir and Magdalena Franczak curated the project *New Home* at Lublin’s “Węglin” District House of Culture, and implemented a meeting about family photographic archives and their care, conducted by the Archeology of Photography Foundation. This meeting was attended by Henryka Jaroslawska, who brought fragments of

rodzinę i przyjaciół zwanej „Niną“). Okazało się, że walizka to tylko część zbioru, na który składały się m.in. prywatne fotografie, osobiste dzienniki, kolaże – projekty ilustracji do pisma „Argumenty“, obrazy, dokumenty, zdjęcia z lat 50. XX wieku, na których widać młodą Węgrzynowską w pracowni Jana Lebensteina. Franczakowie zorganizowali wystawę Węgrzynowskiej w Kiosku ze Sztuką w Lublinie po czym starali się zainteresować inne instytucje jej historią, dorobkiem oraz spuścizną, jednak żadna nie wyraziła zainteresowania i kontynuowania badań. Dopiero Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego zaprosił Ludomira Franczaka do stworzenia projektu z pogranicza teatru, performansu i sztuk wizualnych, opowiadającego o artystce. Przy tej okazji wykonana została kwerenda archiwum Węgrzynowskiej, zeskanowana większość materiałów, odnaleziona część brakujących, jak np. materiały przygotowywane dla Telewizji Polskiej. W ramach projektu w Instytucie Teatralnym miał miejsce wykład Huberta Bilewicza o artystce, koncert Marcina Dymitera oraz premiera instalacji performatywnej *Życie i śmierć Janiny Węgrzynowskiej*, która pokazywana była w następnych latach w Polsce i za granicą.

Kiedy w 2021 roku, dzięki spotkaniu z Magdaleną i Ludomirem Franczakami, dowiedziałam się więcej o Węgrzynowskiej, przestała być fatamorganą, stała się artystką z krwi i kości. Z czasem puzzle zaczęły układać się w całość, a brakujące elementy uzupełniać. Pod koniec tego samego roku do Galerii Studio trafiła dokumentacja fotograficzna naszych wydarzeń z wczesnych lat 2000 dostarczona przez pracującą niegdyś w Galerii Annę Mieczyską, w tym zdjęcia z wernisażu Węgrzynowskiej w 2005 roku. Przy okazji przeglądania materiałów archiwalnych i reprodukcji, odkryliśmy, że obraz Janiny Węgrzynowskiej znajdujący się w naszych magazynach powinien być prezentowany w poziomie. Tak jak wskazywałaby na to prawie niewidoczna sygnatura a nie nalepka inwentaryzacyjna. Trudno stwierdzić, gdzie i kiedy wkraść się ten błąd.

Z zebranych materiałów mogłam odtworzyć biografię artystki. **JANINA WĘGRZYNOWSKA**, z domu Jankowska urodziła się w 1930 roku w Inowrocławiu. W 1955 roku uzyskała dyplom w pracowni prof. Eugeniusza Eibischa na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W czasie studiów wyszła za mąż, jej mąż umarł młodo, a ona już nie związała się z nikim innym. W latach 50. pomagała Zofii i Romanowi Artymowskiemu przy realizacji dekoracji na budynkach Rynku Nowego Miasta w Warszawie. Od 1958 roku do 1978 pracowała w magazynie „Argumenty“, dla którego tworzyła kolażowe ilustracje. Od 1975 roku do 1991 roku współpracowała z Telewizją Polską i tworzyła plansze telewizyjne oraz programy eksperymentalne. Należała do Związków Polskich Artystów i Plastyków. Brała udział w Festiwalach Polskiego Malarstwa Współczesnego na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie (1962, 1966, 1972) oraz Wystawach Malarstwa i Grafiki Okręgu Warszawskiego ZPAP w warszawskiej Zachęcie (1957, 1962,

her artist aunt’s archive in a suitcase, and a story about “Nina” Węgrzynowska (as she was called by family and friends). It turned out that the suitcase was only a part of a larger collection, which consisted, among other things, of private photographs, personal diaries, collage-designs for illustrations in the magazine “Argumenty,” paintings and documents, as well as photographs from the 1950s, showing a young Węgrzynowska in Jan Lebenstein’s studio. The Franczaks subsequently organized an exhibition of Węgrzynowska at Kiosk with Art in Lublin, after which they tried to interest other institutions in her history, achievements and legacy, but none expressed interest and took up their research. Eventually, the Zbigniew Raszewski Theater Institute invited Ludomir Franczak to create a project at the intersection of theater, performance, and visual arts, to tell the story of the artist. On this occasion, a full search of Węgrzynowska’s archive was made, most of the materials were scanned, and some missing materials found, such as those prepared for Telewizja Polska state television. For the final project, the Theater Institute hosted a lecture by Hubert Bilewicz about the artist, a concert by Marcin Dymiter, and the premiere of Franczak’s performance installation *The Life and Death of Janina Węgrzynowska*, which continued to be shown in Poland and abroad in the following years.

When, thanks to a meeting with Magdalena and Ludomir Franczak in 2021, I learned more about Węgrzynowska, she ceased to be the Fata Morgana she had been for me, and became an artist in flesh and blood. With time, the pieces of the puzzle began to fall into place, and the missing sections completed. At the end of the same year, Galeria Studio received photographic documentation of our events from the early 2000s—provided by Anna Mieczyska, who had worked at the gallery—including photos from Węgrzynowska’s opening in 2005. While reviewing the archival materials and reproductions, we discovered that Janina Węgrzynowska’s painting in our storerooms ought to be presented horizontally, as the almost invisible signature, contra the inventory sticker, would suggest. It is difficult to tell where and when this error crept in.

From the collected materials I was able to reconstruct the artist’s biography. **JANINA WĘGRZYNOWSKA**, née Jankowska, was born in 1930 in Inowrocław. In 1955 she received her diploma from the studio of Professor Eugeniusz Eibisch in the Painting Faculty of the Academy of Fine Arts in Warsaw. During her studies, she married; her husband died young, and she remained single thereafter. In the 1950s, she helped Zofia and Roman Artymowski with decorations on the buildings of the New Town Square in Warsaw. From 1958 to 1978 she worked for the magazine “Argumenty,” for which she created collage illustrations. From 1975 to 1991, she worked with Telewizja Polska and created TV charts and experimental programs. She was a member of the Union of Polish Artists and Designers. She participated a number of times in the Festival of Polish

1964, 1966). W 1966 roku jej kolaż został zaprezentowany na wystawie „Przeciw wojnie“ zorganizowanej przez Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie. W 1976 roku wzięła udział, razem z takimi artystami i artystkami jak m.in. Zofia i Roman Artymowscy, Marian Bogusz, Zbigniew Dłubak, Stefan Gierowski, Aleksandra Jachtoma, Henryk Stażewski i Ryszard Winiarski, w wystawie „Sztuka i Nauka. Struktury“, dotyczącej wzajemnego oddziaływania nauk ścisłych, w tym matematyki, i sztuk wizualnych, zorganizowanej w warszawskiej galerii ZPAP. W 2001 roku brała udział w wystawie grupowej „Przestrzeń i harmonia“ zorganizowanej przez galerię Art Office z Warszawy. W 2017 roku jej obraz prezentowany był na wystawie „Przygody z op-artem“ w warszawskiej Fundacji Stefana Gierowskiego. Artystka miała także kilka indywidualnych wystaw, m.in. w 1986 roku w Galerii Arsenał w Białymstoku, w 1996 roku w Domu Artysty Plastyka Okręgu Warszawskiego Związku Polskich Artystów Plastyków w Warszawie. W 2005 roku w Galerii Studio miała miejsce wystawa jej prac i projekt laserowy *Rysowanie w przestrzeni* przygotowany we współpracy z Pracownią Scenografii Laserowej i Specjalnych Efektów Świetlnych na Politechnice Warszawskiej. W 2007 roku Galeria Art New Media w Warszawie zorganizowała wystawę jej prac pod tytułem „Obiekty“. Otrzymała dwa wyróżnienia: w 1966 roku w międzynarodowym konkursie na ilustrację do „Don Kichota“ w Buenos Aires oraz w 1967 roku za swój kolaż w konkursie „Człowiek i Praca w Polsce Ludowej“ zorganizowanym przez ZPAP.

W katalogu indywidualnej wystawy Janiny Węgrzynowskiej w Galerii Arsenał w Białymstoku znajduje się tekst Bożeny Kowalskiej. Kowalska podzieliła tam twórczość Węgrzynowskiej na grupy. Na początku, zdaniem autorki, był okres ascetycznych, czarno-białych obrazów, który zakończył się w 1973 roku. Po nim nastąpił czas żywych, wielobarwnych kompozycji, w których artystka używała intensywnych kolorów w taki sposób, aby wydobyć pełną skalę efektów świetlistości i zaciemnienia. Zestawiała ze sobą zarówno kolory kontrastowe, jak i wykorzystywała wiele odcieni jednej barwy. Tutaj można wpisać *Obraz szaro-orańczowy* z 1979 roku. Do kolejnej, niedużej zdaniem Kowalskiej, grupy, należą prace o większym rozmachu i fantazji, które opierają się na zakłóconych optycznie perspektywach. Widać w nich przestrzenność, ruch i napięcie. Krytyczka określała je jako pozaracjonalne, uważała, że ich przestrzeń jest intencjonalnie nielogiczna, co według niej decyduje o ich poetyckości i zagadkowości. Według Kowalskiej odrębną grupę tworzą trójwymiarowe obiekty o typowo op-artowskim charakterze. Skonstruowane są z kilku płaszczyzn i barwnych form naniesionych na przezroczyste tło. Przechodząc koło nich, ma się złudzenie ruchu, wirowania, pulsowania albo falowania. Dodatkowo, w zależności od kąta patrzenia uwidaczniają się pewne formy i kolory, po to aby zniknąć w innej perspektywie. Bożena Kowalska odczytywała geometryczną sztukę Węgrzynowskiej jako niezwykle

Contemporary Painting at the Castle of Pomeranian Dukes in Szczecin (1962, 1966, 1972) and the Exhibition of Painting and Graphics of the Warsaw District of the Union of Polish Artists at the Zachęta Gallery in Warsaw (1957, 1962, 1964, 1966). In 1966, her collage was presented at the exhibition “Against the War,” organized by the State Museum at Majdanek in Lublin. In 1976, she participated, along with such artists as Zofia and Roman Artymowski, Marian Bogusz, Zbigniew Dłubak, Stefan Gierowski, Aleksandra Jachtoma, Henryk Stażewski and Ryszard Winiarski, in the exhibition “Art and Science. Structures,” about the interplay between the sciences, including mathematics, and the visual arts, held at the Union of Polish Artists gallery in Warsaw. In 2001, she participated in the group exhibition “Space and Harmony,” organized by the Art Office gallery in Warsaw. In 2017, her painting was presented at the exhibition “Adventures with Op Art” at the Stefan Gierowski Foundation in Warsaw. The artist also had several solo exhibitions, including at Galeria Arsenał in Białystok in 1986, and at the Warsaw District Artist’s House of the Union of Polish Artists in 1996. In 2005, an exhibition of her works took place at Galeria Studio, along with the laser project *Drawing in Space*, prepared in cooperation with the Laboratory of Laser Scenography and Special Lighting Effects at the Warsaw University of Technology. In 2007, the Art New Media Gallery in Warsaw organized an exhibition of her works under the title “Objects.” She received two awards: one in 1966 in an international competition for an illustration for “Don Quixote” in Buenos Aires, and another in 1967 for her collage in the competition “Man and Work in People’s Poland” organized by the Union of Polish Artists.

The catalog of Janina Węgrzynowska’s solo exhibition at Galeria Arsenał includes a text by Bożena Kowalska. Kowalska divided Węgrzynowska’s work into groups. In the beginning, according to the author, there was a period of ascetic, black-and-white paintings, which ended in 1973. This was followed by a period of vivid, multicolored compositions, in which the artist used intense colors in such a way as to bring out the full effects of luminosity and darkening. She both juxtaposed contrasting colors and used multiple shades of one hue. Here you can include *Grey-Orange Painting* from 1979. Another group, not large in Kowalska’s opinion, includes works of greater momentum and fantasy, based on optically disturbed perspectives. One can find spatiality, motion and tension in these. The critic described these as non-rational, she believed their space to be intentionally illogical, which, according to her, determines their poetic and puzzling nature. According to Kowalska, a further separate group is formed of three-dimensional objects with a typically op art character. These are constructed from several planes with colorful forms applied to a transparent background. Passing by them, one has the illusion of motion, a spinning, pulsating or waving. Depending on the angle of the view, certain forms and colors become visible, only to disappear

klarowną i wyważoną, bo ani niezbyt przeładowaną, ani niezbyt surową. Swoją tekst zakończyła słowami: „Tak w malarstwie na płótnie (...) jak w jej obiektach op-artowskich – perfekcjonizm wykonania i doskonała czystość jako niezbędny atrybut tego rodzaju sztuki są zawsze obecne.“

W 1996 roku artystka napisała własny tekst do katalogu wystawy w Galerii ZPAP w Warszawie. W autokomentarzu do systematyki jej twórczości zaproponowanej przez Kowalską Węgrzynowska dodała nową kategorię: kolaże z lat 60. XX wieku, które charakteryzuje dynamizm i odczucie ruchu. Węgrzynowska twierdziła, że swoją drogę w sztuce zawsze wiązała ze światłem i ruchem. Ruch według niej istnieje w przestrzeni nieprzerwanie, oddziałuje na przedmioty, pozostając w sprzeczności z malarstwem, jest z natury statyczne. „Pamiętam – pisała – że zawsze, kiedy wychodziłam z muzeów, zaskakiwał mnie kontrast pomiędzy tętniącą życiem ulicą a zastygłymi w bezruchu postaciami na oglądanych obrazach. To uczucie dawało do myślenia, prowokowało pytanie – jak powinno wyglądać malarstwo ludzi uwikłanych w XX wiek. Było wyzwaniem“. Dla Węgrzynowskiej ruch miał znaczenie metafizyczne.

W wyjściowej sytuacji badawczej i w sposobie dochodzenia do wiedzy na temat Janiny Węgrzynowskiej dostrzegłam paralelę z wcześniejszym projektem o Gertrud Grunow (1870-1944), zapomnianej profesorce Bauhausu z weimarskiego okresu. Projekt *Kollektiver Dialog Gertrud Grunow* (Kolektywny dialog Gertrud Grunow) dla Kunstfest Weimar z 2018 roku polegał na współczesnej interpretacji metody nauczania Gertrud Grunow. W ten sam sposób postanowiłam pracować nad spuścizną Węgrzynowskiej, inicjując wystawę, która przybierze formę dialogu i będzie polegała na zbudowaniu nowych opowieści oraz współczesnych interpretacjach.

Działanie wokół Gertrud Grunow zainicjowała berlińsko-nowojorska artystka **JENNY BROCKMANN** i wiedziałam, że postać Janiny Węgrzynowskiej ją zainteresuje. Brockmann, która na polu sztuki współpracuje z naukowcami z różnych dyscyplin, zainteresowała się przygotowanym przez Węgrzynowską dla Galerii Studio w 2005 roku pokazem laserowym. Aby zrealizować *Rysowanie w przestrzeni* Węgrzynowska nawiązała współpracę z Pracownią Scenografii Laserowej i Specjalnych Efektów Świetlnych Zakładu Mechatroniki Politechniki Warszawskiej kierowanej przez profesora Ryszarda Jabłońskiego. Profesor Jabłoński wspólnie ze swoimi współpracownikami stworzył w oparciu o rysunek artystki około osiemnastominutową projekcję. Jenny Brockmann zwróciła się do osób, które pracowały z Węgrzynowską nad realizacją projekcji i w oparciu o rozmowy stworzyła film o procesie powstawania pracy.

W twórczości Węgrzynowskiej widać fascynację współczesnym światem i nowymi technologiami. Prawdopodobnie współczesne techniki tworzenia świata wirtualnego i rzeczywistości poszerzonej znalazłyby się

again from another perspective. Kowalska recognised Węgrzynowska's geometric art as extremely clear and balanced, being neither too overloaded nor too harsh. She concluded her text with the words: “Both in her painting on canvas (...) and in her op art objects—perfectionism of execution and perfect purity as an essential attribute of this kind of art, are always present.”

In 1996, the artist wrote her own text for the catalog of her exhibition at the Union of Polish Artists gallery in Warsaw. In a self-reflection on the systematization of her work proposed by Bożena Kowalska, Węgrzynowska added a new category: collages from the 1960s, characterized by dynamism and a sense of motion. She claimed that she had always associated her path in art with light and movement. According to her, motion exists continuously in space and affects objects, in contradiction to painting, which in her opinion is inherently immobile. “I remember,” she wrote, “that whenever I left museums, I was surprised by the contrast between the bustling street and the motionless figures frozen in stillness in the paintings I had seen. This feeling gave me food for thought, provoking the question—what should paintings of people caught up in the 20th century look like? It was a challenge.” For Węgrzynowska, movement had a metaphysical meaning.

In the initial research circumstances, and in the way I pursued knowledge about Janina Węgrzynowska, I see a parallel with the project about Gertrud Grunow (1870-1944), a forgotten Bauhaus professor from the Weimar period. The 2018 project, “Kollektiver Dialog Gertrud Grunow” [Collective Dialogue Gertrud Grunow] for Kunstfest Weimar was a contemporary interpretation of Grunow's teaching method. In the same way, I decided to work on Węgrzynowska's legacy by initiating an exhibition that would take the form of a dialogue, to build new stories and contemporary interpretations.

The project around Gertrud Grunow was realised by Berlin and New York-based artist **JENNY BROCKMANN** and I knew that the figure of Janina Węgrzynowska would also interest her. Brockmann, who frequently collaborates with scientists from various disciplines, became interested in the laser show Węgrzynowska prepared for Galeria Studio in 2005. In order to realize *Drawing in Space*, Węgrzynowska established cooperation with the Laboratory of Laser Scenography and Special Lighting Effects headed by Professor Ryszard Jablonski in the Department of Mechatronics at the Warsaw University of Technology. Together with his colleagues, Professor Jablonski created an approximately eighteen-minute projection based on the artist's drawing. Jenny Brockmann reached out to the engineers who had worked with Węgrzynowska to make the projection, and created a film based on conversations about the process of making the work.

Węgrzynowska's work reveals a fascination with the modern world and new technologies. It is likely that

w obszarze jej zainteresowania. Jej prace są z założenia konstruowane jako wielowymiarowe i dynamiczne, stąd przeniesienie ich w wymiar wirtualny wydawałoby się naturalną kontynuacją. Pomysł przełożenia sztuki Węgrzynowskiej na język AR przedstawiłam związanej z Berlinem austriackiej artystce **DAGMAR SCHÜRRER**, która podobnie jak Jenny Brockmann zafascynowała się jej dorobkiem. Tak powstała praca *Time Is Just a Memory*. Wybrane kompozycje Węgrzynowskiej Schürerer przeniosła w medium projekcji wideo i świata wirtualnego.

W 2021 roku na wystawie „Kolekcja Galerii Studio w Warszawie” warszawska malarka **AGATA BOGACKA** zwróciła uwagę na obraz Janiny Węgrzynowskiej i sposób, w jaki operowała ona realną i iluzoryczną przestrzenią. Postanowiłam zestawzić ze sobą te artystki. Bogacka komponuje swoje obrazy poprzez nakładanie na siebie płaszczyzn, dzięki temu jej malarstwo jest przestrzenne. Prace artystek wejść w dialog, opowiedzą o tworzeniu w malarstwie kolejnych wymiarów, do których każda z nich dochodziła różnymi ścieżkami. Artystki połączą także elementy formalne: stosowane formy geometryczne i operowanie pustką.

Praca jako proces twórczy stała się punktem wyjścia dla **AGNIESZKI GRODZIŃSKIEJ**. W swojej instalacji *One Woman Factor(y)* poznańska artystka odnosi się do tych kompozycji Węgrzynowskiej, w których światło odgrywa istotną rolę. Praca wykonana jest z różnokolorowych gumowych płacht, w których wycięte zostaną wzory. Nałożone odpowiednio na siebie kolejne warstwy gumy dają wrażenie przenikania, ale także zanikania, w zależności od tego z której strony pracę się ogląda. Przechodzące przez nią światło tworzy cień, który staje się jej kolejną warstwą. U obu artystek istotny jest motyw repetycji, tworzenia kompozycji z zastosowania motywów i wzorów w różnych konstelacjach. W pracy pojawiają się sentencje, które Grodzińska odnosi do artystycznej egzystencji Węgrzynowskiej za życia i zapomnienia po śmierci. Pojawia się uniwersalne pytanie o aspekt ekonomiczny pracy artystycznej mierzone wysiłkiem, rozwojem, zyskiem i stratą.

MAGDALENA FRAN CZAK odnalazła w pamiętnikach Węgrzynowskiej opisy jej sposobów przygotowywania się do pracy twórczej. Zainspirowała ją rytualność oraz powtarzalność codziennych czynności, momenty wprowadzenia do procesu twórczego, dostrajania się. Przed przystąpieniem do działania artystka zamiatała podłogę pracowni, po to, aby odciąć się od otoczenia, oczyścić i mentalnie przygotować do kreatywnego procesu. Te artystyczne prywatne rytuały stały się dla Franczak inspiracją do stworzenia instalacji *Obszary wątpliwości*, której poszczególne elementy nawiązywać będą do ruchu: czy to w przestrzeni pracowni Węgrzynowskiej, czy to w jej pracach. Lubelskiej artystce towarzyszy refleksja nad sensownością twórczości, okupionej latami wysiłku, zaangażowania i jej losów po śmierci autorki albo autora.

contemporary techniques for creating virtual worlds and augmented reality would have been of interest to her. Her works are, by design, constructed to be multidimensional and dynamic, so moving them into a virtual dimension seems a natural continuation. I presented the idea of translating some of Węgrzynowska's work into AR to **DAGMAR SCHÜRRER**, an Austrian artist also associated with Berlin, who, like Jenny Brockmann, was fascinated by Węgrzynowska. This is how the work *Time Is Just a Memory* was created. Schürerer transferred selected compositions by Węgrzynowska into the medium of video projection and into the virtual world.

In 2021, at the exhibition “The Galeria Studio Collection in Warsaw,” painter **AGATA BOGACKA** took note of the way Węgrzynowska's painting functioned with real and illusory space. I decided to juxtapose these artists. The Warsaw-based Bogacka composes her paintings by superimposing planes, which makes her paintings spatial. The artists' works will enter into a dialogue, talking about the creation of successive dimensions in painting, which each of them have reached through different paths. The artists are also linked by formal elements: applied geometric forms and the handling of emptiness.

Work as a creative process was **AGNIESZKA GRODZIŃSKA**'s starting point. In her installation *One Woman Factor(y)*, the Poznań-based artist refers to those compositions by Węgrzynowska in which light plays an important role. The work is made of multicolored rubber sheets, in which patterns are cut out. Depending on which side the work is viewed from, the successive layers of rubber, superimposed accordingly, give the impression of permeation, but also of fading. Light passing through creates shadows, which become yet another layer. In the case of both artists, the motif of repetition—creating compositions from the use of motifs and patterns in different constellations—is significant. The work also features sentences that Grodzińska relates to Węgrzynowska's artistic existence, both during her lifetime and in obscurity after her death. A universal question is raised about the economic aspect of artistic work as measured by effort, advancement, profit and loss.

In Węgrzynowska's diaries, **MAGDALENA FRAN CZAK** found descriptions of her methods of preparing for creative work. She was inspired by the ritualistic and repetitive nature of everyday activities, moments of introduction to the creative process, tuning in. Before proceeding, the artist would sweep the floor of her studio, in order to disconnect from her surroundings, cleanse and mentally prepare herself for the creative process. These private artistic rituals inspired Franczak to create the installation *Areas of Uncertainty*, the individual elements of which refer to motion, whether in the space of Węgrzynowska's studio, or in her works. The Lublin-based artist reflects on the meaningfulness of creativity, bought about by years of effort and commitment, and its fate after

Franczak włączyła niewielki kolaż Węgrzynowskiej w swoją instalację.

Na wystawie „Kim jest Janina Węgrzynowska?” pojawią się także obiekty i elementy z projektu **LUDOMIRA FRAN CZAKA**. W przestrzeni wystawy zaistnieją one w nowej formie, jako interwencje odnoszące się do przestrzeni galerii, ale również wchodzące w dialog z konkretnymi pracami: czy to samej Węgrzynowskiej, czy innych zaproszonych artystek i artystów. Działania Franczaka będą realizowane na bieżąco, w trakcie montażu wystawy. Artysta postanowił „dokończyć” niektóre z nigdy nieukończonych obiektów Janiny Węgrzynowskiej. W trakcie pracy z jej archiwum natrafił na elementy, które najprawdopodobniej miały zostać przez artystkę wykorzystane w trójwymiarowych obiektach. Franczak, z wykształcenia konserwator, podszedł do tego zadania w dwojaki sposób: zachował niektóre oryginalne elementy, w wypadku części z nich pokusił się o ich uwspółcześnienie, minimalnie je uzupełniając oraz dopełniając w taki sposób, aby były odzwierciedleniem owego „perfekcjonizmu wykonania i doskonałej czystości”. Co ważne – w każdej chwili możliwy jest demontaż oryginalnych części i oddzielenie ich od współczesnej rekonstrukcji.

Związany z Gdańskiem artysta dźwiękowy **MARCIN DYMITER** w 2016 roku stworzył utwór muzyczny do projektu Franczaka *Życie i śmierć Janiny Węgrzynowskiej*. Praca składa się z partytur, które mają związek z różnymi aspektami życia Węgrzynowskiej. Znalezione w archiwum artystki nagrania z kaset do nauki języków obcych przeplatają się z fragmentami audiosfery miasta czy impresjami czysto muzycznymi. Praca dźwiękowa umieszczona zostanie w jednym ze zrekonstruowanych przez Ludomira Franczaka obiektów Węgrzynowskiej.

Wystawa „Kim jest Janina Węgrzynowska?” jest wynikiem współpracy dwóch instytucji, warszawskiej Galerii Studio oraz Galerii Miejskiej bwa w Bydgoszczy. Zostanie zaprezentowana w dwóch odsłonach, w Warszawie od stycznia do marca 2023 i w Bydgoszczy od marca do maja 2023.

Archiwum Węgrzynowskiej i jej pracami udało się zainteresować warszawską Fundację Arton, która zajmuje się odnajdywaniem zapomnianych archiwów artystów i artystek, jak również ich odpowiednim uporządkowaniem zdigitalizowaniem i opracowaniem. Marika Kuźmich, prezeska fundacji postanowiła włączyć archiwum Węgrzynowskiej w realizowany przez siebie program. Dzięki temu trafiło ono z Lublina do Warszawy, gdzie przez najbliższe miesiące będzie opracowywane.

Zarówno wystawa w Galerii Studio jak i w Galerii Miejskiej bwa w Bydgoszczy rozpoczyna swą narrację od pracy Janiny Węgrzynowskiej *Obraz szaro-orańczowy* z 1979 roku. Umieszczona zostanie na najważniejszym miejscu, już w poprawnej, oryginalnej orientacji. Tym symbolicznym

the death of its author. Franczak has incorporated a small collage by Węgrzynowska into her installation.

The exhibition “Who is Janina Węgrzynowska?” will also feature objects and elements from **LUDOMIR FRAN CZAK**’s ongoing project. They will appear in the exhibition space in a new form, as interventions, relating to the gallery space, but also entering into a dialogue with specific works— whether by Węgrzynowska herself, or the other invited artists. Franczak’s activities will be implemented on an ongoing basis, over the installation of the exhibition. The artist decided to “finish” some of Janina Węgrzynowska’s uncompleted objects. While working with her archive he came across elements that were most likely meant to be used by the artist in three-dimensional objects. Franczak, a conservator by training, approached the task in two ways: he preserved some of the original elements prepared, and in the case of others he was compelled to modernize them, minimally supplementing and completing them in such a way that they reflect the “perfection of workmanship and perfect purity”. Significantly, Franczak has made it possible to disassemble the original parts at any time and separate them from the contemporary restoration.

The Gdańsk-based sound artist **MARCIN DYMITER** created a musical piece for Franczak’s *The Life and Death of Janina Węgrzynowska* project in 2016. The work consists of scores that have to do with various aspects of Węgrzynowska’s life. Recordings from language learning tapes found in the artist’s archives are interspersed with fragments of the city’s audiosphere or purely musical impressions. The sound work will be placed within one of the Węgrzynowska objects Franczak has reconstructed.

The exhibition “Who is Janina Węgrzynowska?” was created cooperatively by two institutions: Warsaw’s Galeria Studio and BWA City Gallery in Bydgoszcz. It will be presented in two installments, in Warsaw from January to March 2023, and in Bydgoszcz from March to May 2023.

Węgrzynowska’s archive and her works attracted the interest of the Warsaw-based Arton Foundation, which is engaged in retrieving forgotten archives of artists, as well as ensuring their proper organization, digitalization and processing. Marika Kuźmich, president of the foundation, decided to include Węgrzynowska’s archive in the program she was implementing. As a result, it has travelled from Lublin to Warsaw, where it will be processed over the coming months.

Both the exhibition at Galeria Studio and the BWA City Gallery in Bydgoszcz begin their narrative with Janina Węgrzynowska’s work *Gray-Orange Painting* from 1979. This will be placed in the most important position, now in its correct, original orientation. With this symbolic gesture, together with those participating in the exhibition and everyone involved in the project, we want to restore Janina Węgrzynowska to her proper position and place, not only

gestem razem z osobami biorącymi udział w wystawie oraz wszystkimi zaangażowanymi w projekt chcemy przywrócić Janinie Węgrzynowskiej jej właściwą pozycję i miejsce, nie tylko w Kolekcji Galerii Studio, ale także w historii sztuki. Wyciągnąć z czeluści zapomnienia i rozpocząć powolny proces jej przypominania. Mam nadzieję, że projekt „Kim jest Janina Węgrzynowska?” stanie się też inspiracją do realizacji innych projektów, poświęconych zapomnianym i nieobecnym artystkom.

in the Galeria Studio Collection, but also in the history of art. To pull her out of the depths of oblivion and begin the slow process of remembering her. I hope that the “Who is Janina Węgrzynowska?” project will also become an inspiration for other projects dedicated to forgotten and absent artists.

KIM JEST — WHO IS JANINA WĘGRZYNOWSKA?

Janina Węgrzynowska, Agata Bogacka, Jenny Brockmann, Marcin Dymiter, Ludomir Franczak, Magdalena Franczak, Agnieszka Grodzińska, Dagmar Schürer

Galeria Studio

16.01–12.03.2023

wtorek–niedziela, 12:00–19:00

Tuesday–Sunday, 12:00–7:00 pm

Galeria Miejska bwa w Bydgoszczy

23.03–21.05.2023

wtorek–piątek, 10:00–18:00 / sobota–niedziela, 11:30–16:30

Tuesday–Friday, 10:00 am–6:00 pm / Saturday–Sunday, 11:30 am–4:30 pm

Kuratorka / Curator: Paulina Olszewska

Produkcja / Production: Ewa Grzebyk, Danuta Milewska, Paulina Olszewska

Tłumaczenia / Translation: Daniel Malone

Pomoc w kwerendzie / Research support: Maria Sobczak

Szczególne podziękowania należą się pani Henryce Jarosławskiej, która na potrzeby kwerendy i projektu udostępniła archiwum oraz prace Janiny Węgrzynowskiej.

Special thanks are due to Henryka Jarosławska, who made the archives and the works of Janina Węgrzynowska available for the purposes of the search and the project.

Projekt powstał przy współpracy z Fundacją Arton, która objęła opieką i podjęła się opracowania spuścizny Janiny Węgrzynowskiej. Z tej okazji 9 lutego 2023 w galerii fundacji w Warszawie otwarta zostanie wystawa prezentująca wybór materiałów z archiwum artystki, w tym m.in. prace na papierze. Wystawa potrwa do 29 kwietnia 2023.

The project is being developed in cooperation with the Arton Foundation, which has undertaken the care and compilation of Janina Węgrzynowska's oeuvre. To mark the occasion, an exhibition presenting a selection of materials from the artist's archive, including works on paper, will open at the Foundation's gallery on February 9, 2023. The exhibition will be on view until April 29, 2023.

Dziękujemy partnerom Syrena Real Estate i Pinebridge Benson Elliot za wsparcie projektu i udostępnienie rezydencji artystycznej Art Apartment w budynku HOP przy ul. Chmielnej 132/134 w Warszawie.

We would like to thank our partners Syrena Real Estate and Pinebridge Benson Elliot for their support and for providing the Art Apartment artist's residency in the HOP building at 132/134 Chmielna Street in Warsaw.

WIĘCEJ NA / MORE ON:

www.teatrstudio.pl/galeria

facebook.com/galeriastudiowarszawa

instagram.com/galeriastudiowarszawa

www.galeriabwa.bydgoszcz.pl

facebook.com/bwabydgoszcz

<https://www.instagram.com/bwabydgoszcz>

GALERIA STUDIO

GALERIA
MIEJSKA BWA
W BYDGOSZCZY

STUDIO

teatrgaleria

Partnerzy:

